

MAGYAR FILMHÉT: ANIMÁCIÓS FILMEK

A pálya szélén

OROSZ ANNAIDA

A FILMHÉT LEGIZGALMASABB ANIMÁCIÓIT PÁLYAKEZDŐK KÉSZÍTETTÉK, A KATEGÓRIADÍJRA NOMINÁLTAK KÖZÉ MÉGSEM FÉRT BE EGYIKÜK FILMJE SEM.

Az utolsó, 2010-es Filmszemlén külön versenyszekcióban mérettek meg az animációk. Az első és a második Magyar Filmhét ezt a hagyományt folytatva külön blokkokban mutatta be a játékfilmek, dokumentum- és ismeretterjesztő filmek és kisfilmek mellett az elmúlt évek animációs filmjeit.

A hazai animációk szokásos kecskeméti seregszemléjével (KAFF) ellentétben a Filmhéten csak szűkebb válogatást láthattunk a hazai terméskből: a Médiatanács által támogatott rövidfilmeket és TV-sorozat epizódokon, néhány egyetemi vizsgafilmen, a Filmalap által szponzorált MOME-diplomafilmeiken kívül az állami finanszírozás nélkül készült 3D-s akciófilm-paródia, a *Manieggs* című mozifilm képviselte az intézményi kereteken kívülről érkező alkotókat. A szűkre szabott válogatás nemcsak annak köszönhető, hogy a hazai animációknak van egy külön fesztiválja, hanem – ahogyan azt Lichter Péter a Prizma Online sábjain nehezményezte („Kirekesztik az ismeretlen tehetségeket Vajnáék filmhetéről”, *prizmafolyoirat.com*, 2015. 12. 27.) –, a nevezési feltételek alapján a Filmhétet nem érdeklik az alulról jövő tehetségek, sőt semmilyen olyan alkotás, ami nem bizonyított már mást, akár a televízió képernyőjén vagy a mozivásznon, fesztiválokon, vagy az egyetem intézményi keretei között. Az e feltételeknek megfelelő filmek válogatás nélkül, azaz a fesztiválokon szokásos előszűrés nélkül kerültek versenyprogramba. Az animációs blokk színvonala pedig, többek között a szelektálás elhagyásának is köszönhetően, meglehetősen hullámszóra sikeredett.

Valamiért a nem kizárólag animációs filmekre szakosodott filmfesztiválok,

így a Magyar Filmhét is, az animációkat az ún. natúrfilmektől hermetikusan elzárva kezelik, holott már jó ideje nem kuriózum, hogy a játékfilmek is digitális trükkökkel és animációs effektekkel dúsítják az élőszereplős felvételeket (lásd a Filmhét fődíjasát, a *Liza, a rókatündért*, vagy a kisfilmek között bemutatott *Boglárkát*). Sőt, már a dokumentumfilmek sem hagyatkoznak kizárólag a filmkamera által rögzíthető események bemutatására, így például Tompa Borbála *Random Walks*, vagy Lakos Nóra *Egy napra visszamennék* című filmje a dokumentumfilmes szekcióban is megálta volna a helyét, és témájuknál fogva (mindkét film Magyarországon élő, illetve átmenetileg itt tartózkodó menekültekkel készült interjúkra épül) a dokumentumfilmek közönségénél jobban célba talált volna. A nézők véleményét ugyan nem ismerjük (hiszen a nagyközönség

nem, kizárólag a Magyar Filmakadémia tagjai szavazhattak a nekik tetsző filmekre), a Filmhét munkatársai által készített rövidke online videorportokból sejteni lehet. Az itt megszólalók nyilatkozatai alapján az animációk közül a MOME diplomafilmei voltak a favoritok. Ennek ellenére ebből a blokkból egyetlen film sem került be a legjobb animáció díjára jelölt ötös mezőnybe, holott köztük volt az idén a Filmkritikusok-díját elnyerő és Annecyba is meghívott *A nyalintás nesze* (Andrasev Nadja), a brüsszeli Animán vetített *Cosmic Jacuzzi* (Takács Anikó), vagy a stuttgarti fesztiválra beválasztott *Ujj a ravaszon* (Kántor Péter).

A Filmhét Oscarra hajazó díj-nominálása – azaz a tévé-, mozi- és fesztiválbemutatók által kvalifikált filmekből a (Magyar) Filmakadémia tagjai által szavazás útján kiválasztott legjobb ötnek vélt mű felterjesztése a kategóriájára – az animációs szekció esetében azt sugallta, hogy még mindig kizárólag a magyar animáció klasszikusai (jelen esetben Jankovics Marcell, Rofusz Ferenc, Gyulai Líviusz, Cakó Ferenc és a középgenerációhoz tartozó Gauder Áron) viszik a prímet, továbbá, hogy az animációs film = mesefilm képlet még mindig nem idejétmúlt tétel a filmszakmán belül (sem). A jelöltek között a Jankovics Marcell által rendezett *Az Árpádok emlékezete* című sorozat III. *Béla király* című első epizódja a szép emléké *Mon-dák a magyar történelemből* sűrű képi szimbolikáját idézi – immár digitális rajzanimáció

Gauder Áron:
Kojot és a szikla

köntösébe bújtatva és, ha lehet, még több elhangzó ismeretanyaggal. Rófusz Ferenc *Hoppi*

mesék sorozata (A *titokzatos levél* epizód) tisztességes iparosmunka; Cakó Ferenc *Világ-mesék* című új, homokanimációt tartalmazó szériája a sokadik olyan filmsorozat, ami népmeséket adaptált animációra, köztük népszerű (A *brémai muzsikuskok*) és kevésbé ismert darabokkal (Az *ostoba Matjus*). Cakó sorozata sajnos csak nagy ritkán tudja a homokanimációban rejlt kreatív lehetőségekkel, azaz a homokba rajzolt formák varázsos átalakításával lenyűgözni nézőjét, ugyanis a film nagy részében a homokrajzszerű figurákat a kevésbé látványos kivágásos technikával mozgatja, ráadásul pár ügyetlen digitális effekttel szinte teljesen lerombolja az analóg technika mágiját. A már a KAFF-on is többször díjazott *Egy komiskölyök naplója* sorozat Eszenyi Enikő zseniális (hang)játéka miatt emlékezetes (a színész egy 8 éves kisfiú monológját adja elő). A szöveg ráadásul annyira dominál a filmben, hogy Gyulai Líviusz jellegzetes mozgó grafikái olykor csupán az elhangzottak illusztrációjává válnak. Ám nagyon is önálló életre tudnak kelni, amikor a főhős naplóba kanyarított gyerekrajzait imitálják. Az ötödik nominált szintén egy sorozat első, bemutatkozó darabja, melyet a *Nyócker!* és a félbemaradt izlandi eposz, az *Egill* rendezője, Gauder Áron jegyezte. A *Kojot és a szikla* a Cseh Tamás gyűjtésében megjelent indián Tamásék egyike a farkasemberről, a pókemberről és a hatalmas mágikus

Andrasev Nadja: **A nyalintás nesze**

szikláról. A történetet Gauder őszi pasztellszínekbe bújtatja, és friss, vázlatzerű rajzokkal

ad elő. A grafikai eszközökkel létrehozott látványvilágon túl a film formai megvalósításaiban, például plánozásában, megtévesztésig hasonlít egy játékfilmre. A „filmszerű” animáció, mely valóban a mezőny egyik legkompaktabb darabja volt, be is zsebelte a legjobb animációs filmnek járó kategóriadíjat.

Az öt jelölt filmen túl a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem animációs diplomafilmjeit bemutató szekció nyújtotta a színvonalában leghomogénebb és az animációs forma sokszínűsége folytán a legváltozatosabb felhozattal. Az interjúalapú dokuanimáción (Tompá Borbála: *Random Walks*), a hol komorabb, hol derűsebb hangvétellű közérzetfilmeket át (Király Krisztián: *A körömágyzagató*; Bárány Dániel: *Házibuli*; Carlson Hanna: *Out of Order*) a költői képekben és erős hangulatokban bővelkedő szerzői filmeket (Andrasev Nadja: *A nyalintás nesze*; Kopasz Milán: *Beyond*; Carlos Rufas: *Machos*) és a műfaji filmes parafrízisokat (Kántor Péter: *Ujj a ravaszon*; Takács Anikó: *Cosmic Jacuzzi*; Bognár Éva Katinka: *Hugo Bumfeldt*) felvonultató program minden egyes darabja a fiatal rendezők karakteres alkotói világába engedett bepillantani.

A *körömágyzagató* olyannyira önfeltáruló, hogy a rendező Király Krisztián bevallottan terápiai céllal készítette. Az egyszerű, vidéki közegekből érkező fiatal nagyvárosi lét kellette frusztráció-

kat monológyszerűen felsorakoztató film a *Van valami furcsa és megmagyarázhatatlan* animációs párdarabja lehetne, tele iróniával és szorongással. Szintén az urbánus lét okozta pszichózis a témája Mészáros Bori és Rádóczy Zsuzsi *BlackOUT* című filmjének, mely a MOME mellett a másik egyetemi animációs képzést nyújtó intézményben, a Metropolitan Egyetemen (volt BKF-n) készült. A fotókivágásokat és rajzanimációt vegyítő film története kevésbé önéletrajzi és még kevésbé eredeti ötleten alapul: egy irodista róka ráébred, hogy a fojtogató nagyvárosból vissza kell térnie a természetbe.

Az animációs képek erős hangulat-teremtő erejére épít Kopasz Milán és Andrasev Nadja is. Kopasz filmjében a Földön megjelenő fekete lyuk jelenségét látatja, amelyhez közeledve a tárgyak spagettiszerűen megnyúlnak. A film különlegessége, hogy George Pal klasszikus puppетоons-technikáját újította fel: Pal „cserélgetős” fabábjai helyett itt a figurák egyes mozgásfázisait 3D-nyomatattal készítették el, és ezeknek a kamera előtti cserélgetésével jött létre a mozgás illúziója. Míg a *Beyond* a kísérleti stop motion technikának köszönhetően teremti meg a film különleges, világvégi hangulatát, addig Andrasev Nadja pasztellkrétával feliskicelt, kontúrvonalakból álló grafikái világa kölcsönöz szurreális atmoszférát a lassan kibontakozó, elliptikus cselekményű szerelmi thrillernek, amely egy magányos városi nő és a szomszédaszony öreg macskája között szövődik.

A zsánerfilmes átiratok közül Takács Anikó *Cosmic Jacuzzija* az *X-akták*-féle ufós sci-fik paródiája, stilizált képregényes látványával egy francia animációs mezőnyben is megállná a helyét. Kántor Péter rajzfilmje, az *Ujj a ravaszon* a jól ismert akciófilm cselekménymotívumokból építkezik: van benne öregek otthonában élő nyugdíjas nyomozó, motorcsónakos üldözés, közelharc a süllyedő hajón, áruló barát.

A Filmhét animációs felhozatala változó színvonalú, de híven tükrözi a magyar animáció sokszínűségét. Örömmel lenne látni, ha a mindenki által ismert nagy nevek és az utóbbi években ismét szakmában gyártódó tévésorozat-epizódok mellett a pályakezdő (és külföldön tehetségüket sikerrel bizonyító) fiatalok szerzői munkáira itt is felfigyelne a szakma. •